

LÆRERVEJLEDNING TIL NGUEM NGUEM

NGUEM NGUEM er et undervisningsmateriale, der giver skoleelever en global indgangsvinkel til at beskæftige sig med centrale temaer i kristendomskundskab i de ældste klasser. Nguem-nguem [n'gæm-n'gæm] betyder tro på wolof, et af sprogene i Senegal. Tro i allerbredeste forstand. Senegalesernes måde at tro på rejser mange spændende spørgsmål. Om tolerance på tværs af kulturer og religioner. Om værdier og traditioners betydning for samfundets sammenhængskraft og befolkningens livskvalitet. Og om definitionen af et godt og rigt liv. Disse spørgsmål handler dette materiale om.

Materialet består af:

- Et trykt materiale i form af en mappe med ti temakort
- En samling genstande med relation til temaerne.
- Et website med en online udgave af de ti temaer samt supplerende tekster, billeder og videoer.
- Et tilbud om gæstelærerbesøg.

MATERIALET OG FORENKLEDE FÆLLES MÅL

Materialet er målrettet udskolingen, fordi det her bliver et krav at inddrage *ikke-kristne religioner og andre livsopfattelser*, og fordi eleverne på dette trin har nået et tilpas højt abstraktionsniveau til at kunne perspektivere materialets eksempel til deres egen virkelighed.

Materialet tager udgangspunkt i en virkelighed, der er forskellig fra elevernes egen. Det vækker både interesse og skaber en gavnlige distance i forhold til at diskutere de værdi- og følelsesladede temaer, som kristendomskundskab lægger op til. Mødet med det anderledes skal få dem til at tænke over de værdier, der præger deres egen verden, og hvordan de reagerer, når de møder mennesker med anderledes livsværdier og -vilkår. Materialet udfordrer og træner eleverne i interkulturelle kompetencer, som de uden tvivl vil få brug for, når de skal agere i en virkelighed, der i stigende grad er global og multikulturel. I klasser med mange etniske minoriteter er disse kompetencer allerede anvendelige.

Materialet bidrager til at opfylde faget kristendomskundskabs overordnede formål ifølge Forenkledede Fælles Mål:

"Eleverne skal i faget kristendomskundskab tilegne sig viden og færdigheder, der gør dem i stand til at forstå og forholde sig til den religiøse dimensions betydning for livsopfattelsen hos det enkelte menneske og dets forhold til andre."

Materialet er særligt velegnet til at opnå kompetencemålene for *Livsfilosofi og etik* og *Ikke-kristne religioner og andre livsopfattelser*. Det kommer dog i større eller mindre grad omkring alle fagets fire kompetenceområder og integrerer dem. Således giver det mulighed for den *stigende grad af faglig dybde, nuancer og perspektivering*, som Forenkledede Fælles Mål fordrer.

Materialet bidrager til at opfylde kompetencemålene på følgende måde:

- **Livsfilosofi og etik**

MÅL: *"Eleven kan forholde sig til den religiøse dimensions indhold og betydning ud fra grundlæggende tilværelsesspørgsmål og etiske principper."*

Materialet berører alle færdigheds- og vidensmål i kompetenceområdet *Livsfilosofi og Etik*. Eleverne træner i at reflektere over grundlæggende begreber og spørgsmål som: "Hvad vil det sige at tro?", "Er det det samme som at være religiøs?", "Hvad betyder skæbne?", "Hvad er forholdet mellem lykke og rigdom?", "Hvad er et godt liv?", "Hvad er værdier?", "Hvor kommer mine værdier fra?", "Hvilke værdier bygger samfundet på?" Det sker ud fra den viden, materialet giver eleverne om, hvordan senegaleserne ser på disse spørgsmål, og hvorfor. Altså i høj grad målene for *livsfilosofi, etik og tro og tvivl*. Målet *Sprog og skriftsprog* indgår som en del af arbejdet med

ovenstående spørgsmål. Flere af opgaverne i NN lægger op til selvstændig videre research og sproglig/skriftlig bearbejdelse.

- **Ikke-kristne religioner og andre livsopfattelser**

MÅL: *"Eleven kan forholde sig til hovedtanker og problemstillinger i de store verdensreligioner og livsopfattelsers oprindelse, historie og nutidige fremtrædelsesformer."*

Materialet giver med sin formidling af en vestafrikansk udgave af islam en anderledes indgangsvinkel til at lære om *hovedtræk* og *grundbegreber* i verdensreligionen islam. NN behandler også *andre livsopfattelser* i form af den traditionelle afrikanske religion, som sammen med sufismen er med til at give islam i Senegal sit særlige udtryk. Materialet beskriver, hvordan det religiøse kommer til udtryk i Senegal, fx gennem bøn og andre ritualer, som er en stor del af dagligdagen her. Det giver anledning til at reflektere over religiøse *fremtrædelsesformer* i bredere forstand og også over, hvordan disse i dansk sammenhæng bliver anvendt rensset for religiøst indhold, fx meditation og nogle former for alternativ behandling.

- **Bibelske fortællinger**

MÅL: *"Eleven kan tolke grundlæggende værdier og ud fra centrale bibelske fortællinger."*

I arbejdet med flere af materialets temaer bliver eleverne bedt om at perspektivere den viden, de får om senegalesiske/muslimske værdier til de værdier, der kommer til udtryk i en bibelsk fortælling, fx "lignelsen om Den barmhjertige samaritaner". Temaet om Kristendom i Senegal kommer også ind på forholdet mellem kultur og religion.

- **Kristendom**

MÅL: *"Eleven kan forholde sig til, hvad kristendom er og til hovedtræk i kristendommens historie, herunder folkekirkens betydning i Danmark."*

Materialets tema om kristendommen fortæller om katolicismen, som den dyrkes i Senegal, og eleverne lærer, at kristendommen har forskellige udtryk i forskellige kulturer. Temaet om religionsfrihed berører også den særlige folkekirkelige ordning Danmark.

Materialet og dets forslag til opgaver bringer forskellige faglige metoder i spil og opfylder Forenklede Fælles Måls forskrift om at anvende *en varieret vifte af aktiviteter med fortælling, iagttagelse, tegning, diskussion og problembehandling samt drama og bevægelse i relation til de behandlede temaer.*

MATERIALETS BAGGRUND

Materialet formidler en, i disse dage, sjældent positiv historie om fredelig sameksistens mellem etniske og religiøse grupper og demokrati i et land med en overvejende muslimsk befolkning. Altså et bevis på, at der ikke er en nødvendig modsætning mellem islam og demokrati, som det af og til antydes. Nogle forskere mener, at det har noget med befolkningens værdier at gøre. Værdier, der udspringer af den særlige blanding af traditionel tro og skik og de "nye" religioner (islam og kristendom), og som underbygger religiøs tolerance og demokratisk tankegang. Fx professor Stepan Alfred fra Columbia University på bloggen Syndicate (<http://www.project-syndicate.org/commentary/senegal-s-resilient-democracy>): *"Senegal's citizens have provided a valuable lesson to those who are skeptical about democracy's prospects in Africa or the Muslim world. (...) Senegal, a country whose population is 90 % Muslim, is one of the Islamic world's most peaceful and democratic countries. This tranquility has been helped by (...) the excellent relations between the country's Muslim majority and the Catholic minority at all levels of society."*

Denne usædvanlige historie om et fattigt land med et relativt veludviklet demokrati og religiøs frihed og lighed er mindre interessant for medierne, fordi den ikke indholder en konflikt, og derfor hører man den ikke så tit. Men i undervisningssammenhæng er det en interessant historie, fordi den viser, hvordan samfund formes af de værdier, de bygges på, og hvordan religion kan være andet end en kilde til konflikt. På trods af stor materiel fattigdom har Senegal en kulturel og religiøs rigdom, som der er megen læring at hente fra. Det er hovedærinde i dette materiale.

Den form for islam, der dyrkes i Senegal, er anderledes fra den, eleverne måske kender fra den arabiske verden eller indvandrere derfra. I Senegal dyrker de fleste muslimer nemlig den islamiske mystik, sufismen. Websitet indeholder derfor en

side, der giver eleverne en kort introduktion til sufismen: <http://nguemnguem.dk/hvad-er-sufisme/>. Derudover er islam i Senegal stærkt præget af de afrikanske traditioner, hvilket udgør en rød tråd gennem materialet.

På websitet findes også en side med baggrundsinformation om Senegal, der er sprogligt tilpasset elevernes niveau: <http://nguemnguem.dk/om-senegal/>.

MATERIALETS OPBYGNING OG INDHOLD

DE TI TEMAKORT

Det trykte materiale består af en mappe med ti kort, der sætter fokus på ti fremtrædende temaer vedrørende tro og traditioner i Senegal. Hvert kort giver en kort introduktion til temaet og linker via en QR-kode til supplerende online-materiale i form af små videoer, billeder eller ekstra information. På bagsiden af kortene findes en række opgave-forslag relateret til temaet. Opgaverne er strukturerede på følgende måde:

- **ANALYSÉR:** Eleverne skal sætte sig ind i og forholde sig til temaet ved at læse teksten på kortet og scanne QR-koden. Et par uddybende spørgsmål sætter tankerne i gang.
- **PERSPEKTIVÉR:** Eleverne skal sætte temaet i perspektiv til noget tilsvarende i en kristen/dansk kontekst ved at sammenligne og finde forskelle og ligheder.
- **REFLEKTÉR:** Eleverne skal sætte temaet i relief af deres egen virkelighed. Nogle åbne, filosofiske spørgsmål ansporer dem til at reflektere over deres eget ståsted.
- **PRODUCÉR:** Eleverne skal omsætte de indsigter og refleksioner arbejdet med temaet har udmøntet sig i til en produktion af en slags.

KORT 1 - NGUEM NGUEM: Kortet giver en generel introduktion til begrebet "nguem-nguem" og betydningen af tro og traditioner i Senegal. QR-koden linker til ekstra baggrundsviden om Senegal. I opgaverne skal eleverne forholde sig til en imams forklaring af nguem-nguem. Imamens sprogbrug minder om Jesus' lignelser, som de derfor skal sammenligne med. Eleverne skal endvidere reflektere over, om de selv har en tro ved hjælp af enkelt spørgsmål, der både er meget simpelt og meget kompliceret: "Hvor religiøs er du på en skala fra 1 til 10?" Det kan afføde en snak om, hvad det overhovedet vil sige, at være religiøs, og om der er forskel på at være religiøs og troende. Elev-produktionen består i en trosbekendelse. Husk at understrege, at man også kan skrive en *ikke*-trobekendelse: "Jeg tror IKKE på en gud ..." eller en *a-religiøs* bekendelse: "Jeg tror på mig selv/på videnskaben/på det, der kan måles og vejes ..." Det kan måske være svært for eleverne at få noget på papiret om så stort et emne; anvend derfor teknikken associationsskrivning: Sæt et stopur til 10 minutter, hvor eleverne bare skriver løs ud fra fri association. Bagefter skal de så redigere og strukturere deres tekst.

KORT 2 - TERANGA: Dette kort handler om værdier. Udgangspunktet er det senegalesiske begreb "teranga", der betyder gæstfrihed. Kortet fortæller om et senegalesisk te-ritual, der er et udtryk for den gæstfrihed, der er en af de vigtigste værdier for senegaleserne. QR-koden linker til en lille video, der viser, hvordan man brygger te i Senegal. Opgaverne lægger op til at eleverne forholder sig til, hvad værdier er, hvad deres egne værdier er, og hvad værdier betyder, både på individ- og samfundsniveau. Der er også et forslag om at sammenligne Senegals nationalsang med Danmarks - det kan anspore til en snak om, om det giver mening at tale om henholdsvis senegalesiske og danske værdier - kan et land have værdier? Her er det oplagt at referere til den hjemlige debat, fx den mislykkede Værdi-kommision eller en debatten omkring Kulturkanonen.

KORT 3 - AFRIKANSK TRO: For at forstå senegalesernes måde at praktisere deres tro og traditioner på, er det helt grundlæggende, at forstå, hvor højt de vægter deres identitet som afrikanere. Senegaleserne ser ikke nogen modsætning i at kalde sig muslim eller kristen og stadig praktisere skikke, der tilhører traditionel afrikansk religion. Kortet kommer ind på, hvordan det kan være og trækker blandt andet paralleller til Grundtvigs motto: "Kristen først, menneske så". Kortet indeholder en faktaboks om fællestrækkene ved traditionel afrikansk religion, som der måske kan være behov for at uddybe. Det er samtidigt vigtigt at pointere, at der er tale om generelle fællestræk, men at der selvfølgelig findes stor variation i på det afrikanske kontinent - både i denne henseende og i det hele taget! QR-koden linker til en video, hvor en imam fortæller, hvordan han blander traditionelle afrikanske og muslimske ritualer og bruger dem i behandling af sygdomme. Opgaverne lægger op til, at eleverne forholder sig til deres egne "hverdagsritualer", og udforsker grænselandet mellem tro og viden med en debat om

alternativ behandling herhjemme, som måske/måske ikke kan karakteriseres som en pendant til senegalesiske medicinmænds praksis.

KORT 4 - ISLAM: Dette kort giver basal information om islam generelt, blandt andet en faktaboks om islams fem søjler. Hvis eleverne ikke kender meget til islam i forvejen, er det muligvis et godt sted at starte, inden I går til det særlige ved islam i Senegal, som er sufisme. QR-koden linker til mere information om, hvad sufisme er. I opgaverne skal eleverne sætte ord på den viden, de nu har om islam og islam i Senegal og sammenligne med kristendommen. Opgaverne handler desuden om at blive opmærksom på, hvilken betydning det har, hvilke ord man vælger at bruge, når man beskriver en religion eller religiøse mennesker, jævnfør den aktuelle diskurs om "tonen i den offentlige debat". I produktionen skal eleverne omskrive en mediehistorie om religion, det kan både være fra negativ til positiv eller positiv til negativ eller til neutral - hvis det da er muligt? Se fx et blogindlæg fra Naser Khader - og ikke mindst kommentarsporet til: <http://blogs.bt.dk/verdenifoelgekhaeder/2013/05/23/hvad-sker-der-for-os-muslimere/>.

KORT 5 - KRISTENDOM: De kristne i Senegal udgør en minoritet i Senegal, men de oplever ikke af den grund at blive diskrimineret. Dette kort giver et lille indblik i en religiøs minoritets stilling i Senegal. QR-koden linker til en video, hvor en mand fortæller om, hvorfor det ikke er noget problem at være den eneste kristne familie i byen. Kortet giver desuden en kort faktuel introduktion til kristendommen i Senegal, der er præget af sit europæiske ophav. Det er indgangsviklen til opgaverne, der ansporer eleverne til at tænke over forholdet mellem religion og kultur ved at kigge på religiøse udtryk i kunsten. Der er masser af sigende eksempler at hente bare ved at billed-googles "gud", "Jesus", "Allah" og "Muhammed".

KORT 6 - RELIGIONSFRIHED: Kortet tager fat i det essentielle: den religiøse tolerance som Senegal er kendt for og stolt af. Kortet henviser til Senegals forfatning, som værner om den værdi, og QR-koden linker til en video om tvillinge-byen Joal-Fadiout, hvor den religiøse tolerance er særligt udpræget. I opgaverne skal eleverne blandt andet sammenligne formuleringer fra Senegals forfatning med Grundloven. Det skal gerne afføde en debat om, hvad en forfatning siger om samfundets grundlæggende værdier. Sørg for at debatten tager højde for, at Danmarks forfatning er meget ældre end Senegals (som en mulig forklaring på folkekirkens særstilling).

- Senegals forfatning kan findes her: http://nguemnguem.dk/wp-content/uploads/2014/03/Senegal_forfatning.pdf.
- Grundloven kan findes her: <http://www.grundloven.dk/>.

KORT 7 - RELIGIØS OPDRAGELSE: Dette kort handler om den religiøse dannelse, der i Senegal er en fuldstændig naturlig del af den almene dannelse. Derfor spiller marabouterne, der er en form for åndelige vejledere en stor rolle. Mange børn går nogle år i koranskole og lærer det basale i islam - for de fleste handler det kun om at kunne recitere de koranvers, man bruger i bønnerne, på arabisk. Nogle få går videre. Der er en problematisk side ved denne del af religionsudøvelsen i Senegal, nemlig når marabouterne får for stor magt over deres tilhængere. I storbyerne er der fx store problemer med udnyttelse af koranskole-elever (<http://www.hrw.org/news/2014/03/19/senegal-urgent-action-needed-forced-child-begging>). Det er dog på ingen måde tilfældet i den koranskole, vi er på besøg i, i den video, QR-koden linker til. Tværtimod har skolelederen samlet flere børn op, der er faldet igennem hullerne i det offentlige skolesystem. Opgaverne til dette kort udfordrer eleverne til at perspektivere til deres egen uddannelse og det danske skolesystem. Og tænke over hvorfor det er indrettet, som det er, med en skarp skelnen mellem undervisning og forkyndelse.

KORT 8 - BØN: Dette kort fokuserer på den religiøse praksis bønnerne, fordi den fylder så meget i islam, og fordi den er så stor en del af dagligdagen i Senegal. I modsætning til herhjemme, så er religionsudøvelsen ikke udelukkende noget, der hører privatlivet til, den er en del af gadebilledet. QR-koden linker til en beskrivelse af, hvordan man beder i islam, og opgaverne spørger til forskelle og ligheder i bønpraksis i islam og kristendommen og betydningen af ritualer og religiøse rekvisitter.

KORT 9 - MUSIK: Man kommer ikke uden om musik, når man taler om traditioner i Senegal (QR-koden giver en smagsprøve). Der er nogle spændende nye tendenser på spil i forhold til musik, religion og samfund i Senegal. I storbyerne er rap-musikken stor. Den er inspireret af amerikansk rap i sin form, men har et helt andet indhold, fordi de unge rappere samtidig er hengivne muslimer. Desuden udnytter mange rappere deres platform til at kritisere magthaverne. Her er nogle links til mere viden om samfundskritiske rappere:

- Artikel i New York Times: <http://www.nytimes.com/2011/09/19/world/africa/senegal-rappers-emerge-as-political-force.html>.

- BBC-indslag: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-14414995>.

- Rap-news: <http://youtu.be/OYiYfiWQ6t0>.

Kortet indeholder et uddrag af en religiøs rap-tekst af gruppen Daara J. oversat til dansk. Elevernes opgave er at forholde sig til dette tekstuddrag og sammenligne med danske/amerikanske rap-sange. Endvidere skal de selv forsøge sig med en religiøs rap i form af en omskrivning af vers fra Salmernes Bog.

KORT 10 - *NDOUGAL*: Ndougal, der betyder skæbne, er et nøgleord til forståelsen af senegalesernes måde at tænke på. Derfor handler det sidste kort om dette ord. Og om tvetydigheden i, hvordan senegaleserne gør en dyd ud af på samme tid at acceptere skæbnen og tage den i egen hånd. Dette indblik i senegalesernes måde at tænke på skal føre til en snak med eleverne om, hvordan de selv forholder sig til tilværelsens grundvilkår og det store spørgsmål om, hvad der karakteriserer et godt liv. Debatten nuanceres af den globale lykke-undersøgelse, som QR-koden linker til.

WEBSITET WWW.NGUENNGUEM.DK

Websitet www.nguemnguem.dk samler alt materialet. Her finder man en online udgave af de ti temaer med supplerende tekster, billeder og videoer samt omtale af genstandssamlingen og denne lærervejledning.

GENSTANDSSAMLING

Materialet kan suppleres med en kuffert med en samling genstande, der relaterer sig til udøvelsen af tro og traditioner i Senegal. Fx koranen og bedetæppe, et te-sæt, billeder af marabouter og skolebøger fra koranskolen. Find en liste over genstandene og information om leje af den her: <http://nguemnguem.dk/genstandssamling/>.

GÆSTELÆRERBESØG

Det er muligt at booke et gæstelærerbesøg af Cheikhou Diarra og Jeanette Westh, som har udarbejdet materialet. Med deres forskellige baggrunde og tilgange kan de to bringe materialets temaer i spil på en sjov og spændende måde, der aktiverer alle sanser. Se mere her: <http://nguemnguem.dk/gaestelaererbesoeg/>.

CITATER FRA KORANEN/BIBELEN

Citater fra Koranen er fra Ellen Wulffs oversættelse af Koranen, Forlaget Vandkunsten, 2006.

Citater fra Bibelen er fra den autoriserede oversættelse, Det Danske Bibelselskab, 1992.

Henvisninger til skriftsteder i Koranen sker med det arabiske betegnelse for kapitel, *sura*: Fx Sura 4:7 = Kapitel 4, vers 7.

Henvisninger til skriftsteder i Bibelen sker med forkortelser: Fx Luk. 4:7 = Lukas Evangeliet, kapitel 4, vers 7.

På Det Danske Bibelselskabs website, kan man søge i hele Bibelen: <http://www.bibelselskabet.dk/brugbibelen/soegibibelen>.